

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus näkee, että hallituksen esityksen tavoite tarjota mahdollisuus korkeakoulututkinnon suorittamiseen mahdollisimman monelle henkilölle, jolla ei vielä ole tutkintoa tai opiskeluoikeutta, on periaatteessa kannatettava.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Matemaattisesti ja tilastollisesti perusteltu esitys ei kuitenkaan toteutuessaan ota huomioon ensikertalaisuutta korostavien ja opiskelun kasautumista estävien toimenpiteiden kokonaisuutta eikä tämän kokonaisuuden merkitystä opiskeluun hakeutumiseen liittyvien yksilöllisten päätösten tekemiseen. Osalla nuorista aikuisista opiskeluun hakeutuminen on hidastunut, koska henkilö ei uskalla menettää ensikertalaiskiintiön mahdollisuutta. Esitetty yhden opiskeluoikeuden säännös mahdollisesti hidastaisi hakeutumista vielä lisää. Vaikutuksiltaan tehokkaampia tapoja olisivat esimerkiksi lisätä merkittävästi tiedotusta ja opintojen ohjausta toisella asteella sekä mahdollistaa nykyistä useammalle korkeakouluopintojen suorittaminen osana lukiokoulutusta ja toisen asteen ammatillisia perustutkintoja. Tämä lisäisi opiskelupaikan hakuvaiheeseen liittyvää yhdenvertaista kohtelua.

Esityksen päätavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti tukea nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) koulutustason nostoa. Tällöin se jättää työelämän näkökulmasta keskeisen koko työuran aikaisen määrällisen koulutustarpeen arvioinnin kysymykset sivuun. Esityksessä ei ole perusteltu johtopäätöstä siitä, että yhden opiskeluoikeuden säännöksen avulla vapautuvat kaikki noin 2000 opiskelupaikkaa automaattisesti ikäluokkien pienentyessä siirtyisivät suoraan uusiksi tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelupaikoiksi eikä sitä, että niistä 1500 määritettäisiin ensikertalaispaikoiksi.

Mikäli esityksessä mainittu tavoite nostaa ensikertalaisten hakijoiden osuutta vähitellen 85 %:iin toteutuisi, tällöin tutkintokohtaiset hakukiintiöt toista korkeakoulututkintoa suorittamaan

hakeutuville, erityisesti alanvaihtajille, pienenisivät kohtuuttomasti. Koska ikäluokat pienenevät, niin työuran aikana tarvittavan osaamisen hankkimisen näkökulmasta ei ole kohtuullista, että opiskeluoikeus määrittyy pääasiassa ensikertalaisnäkökulmasta. Riskinä on, että eri hakijaryhmien mahdollisuudet opiskelupaikan saamiseksi muodostuvat yhdenvertaisuuden näkökulmasta kohtuuttoman erilaisiksi.

Työelämän muutokset edellyttävät joillakin aloilla toisen samantasoisien korkeakoulututkinnon suorittamista, jopa välittömästi ensimmäisen tutkinnon jälkeen, jotta riittävän moni- ja poikkitieteellinen ammatillinen erityisosaaminen muodostuisi tai koska muun muassa teknologian nopea kehitys saattaa muuttaa työelämän tarpeita erittäin merkittävästi. Esimerkiksi ns. säännellyissä ammateissa tai osassa musiikkialan ammatteja tämä on jo nyt ajankohtaista. Koulutustaloudellisesti olisi edullisempaa, jos henkilö voisi tarvittaessa osan opiskeluaikaa suorittaa kahta tutkintoa.

Esityksessä mainitut avoin korkeakouluopetus ja erikoistumiskoulutukset ovat toimiva ratkaisu osaamisen täydentämiseen ja ajantasaistamiseen, mutta kuten esityskin toteaa, niiden hyödyntäminen on sidoksissa opiskelijan tai työnantajan mahdollisuuteen rahoittaa nämä opinnot. Esimerkiksi jo tehdyt muutokset avoimen korkeakouluopetuksen maksuihin tai opiskelijan asumistukeen sekä aikuiskoulutustuen lakkaaminen muodostavat osalle esteen tutkintoa täydentävälle opiskelulle.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Esityksen tuottamaa yhteiskunnallista taloudellista hyötyä on vaikea arvioida suhteessa tarvittavien järjestelmä- ja hallinnollisten muutosten edellyttämiin resursseihin. Esityksen yksi tavoite on vapauttaa korkeakoulujen resursseja erityisesti ensikertalaisille suunnatun koulutarjonnan lisäämiseen ja koulutuksen laadun kehittämiseen. Esityksessä ei ole arviota toisaalta uusien tarvittavien ja toisaalta vapautuvien resurssien määrällisestä suhteesta.

Muut huomionne esityksestä

-

Pesonen Marja
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus